

Dobruďza je opět "území bez pána"

KDYŽ zpráva o vypadnutí Bulharska z války dostihla Berlín, jeden z čelných německých časopisů, žele této pohromy, přišel bulharského premiéra pro takovýchvat, doloživ, že Dobruďza byla by přičtena Bulharsku, kdyby mělo trpělivosti a ještě několik dní se svými rozhodnutím vyčkalo. Ale bylo pozdě býcha lonit a o osudu Dobruďze už sotva bude rozhodováti Německo. Dobruďza je jedním z území, které v popředí zájmu uvedeno bylo světovou válkou. Průměrný čtenář nevěděl dříve mnoho o tomto zapadlém koutě světa, jakkoliv toto jméno po jistou dobu objevovalo se ve válečných zprávách z druhého balkánského zápasu, z kterého Bulharsko vyšlo stejně neslavně jako z přítomné války.

Kde je Dobruďza? Co je Dobruďza? A kdo je páni tohoto území? Takové otázky jsou kladený lidmi, kteří nejsou seznámeni s útvarem balkánského poloostrova, který způsobil evropským diplomatům více starostí, než kterákoliv jiná část evropského kontinentu. Nuže, vytáhněme mapu Balkánu a pomůžeme se v její studium, jak už častokrát jsme učinili od zahájení světové války, kdy nové nějaké jméno se objevilo a marně lovíli jsme v studnici svých vědomostí, abychom rozpoznali se na to, co uniklo nám z paměti.

Dobruďza je dlouhým jazykem území mezi nejdolejším Dunajem a Černým mořem v jihovýchodní Evropě. Dobruďzou jmenuje se krajina až tam, kam sahá step, až za Dobříč k vrchům u Varny a Provadije. Hranice její spočívají na severní pomezí linii Bulharska a části východních hranic starého Rumunska. Je to hlinitý ostrov s plochou stepatnou — krajina střídající se hor, bažin a úrodných plání, obývaná smíšenou obyvatelstvem tureckého, armenského, tatarského, židovského, rumunského a ruského.

Nejsevernější část Dobruďze je značně malebná, máje hojnost krásných lesů. Břeh dunajský jest však jednotvárný a břeh mořský provázen je slavnými lagunami, z nichž největší je Razimská. Přistavů přirozených tu není. Na severní straně rozkládá se delta dunajská, plná močálů.

Největší část obyvatelstva v době míru zabývá se zemědělstvím, chovem dobytka a rybníkářstvím. — Kde jsou podmínky k úspěšnému zemědělství, tam plní bulharští rolníci vzdělávají pšidu, většinou však obyvatelstvo zaměstnávají a nehostinných krajů těchto živí se chovem ovcí a koz, pro něž se tu jakž takž píce nalezne. Při řekách a při moři je rybníkářství hlavním pramenem obživy lidí, žijících tu v neúhledných chatkách v spíně, jež je plemeništěm přeráživých nemocí.

Území rozděluje se na dva kraje, Tuléu a Kustendži. Hlavními osadami, utvořenými z bývalých tureckých pevností, je Nova Silištria, Rasova, Černavoda, Hrsovo, Mačin, Izakča, Tulča a Sulina a při moři Managlia a Kustendže. Kustendže s Černovodou je spojená železnici, jež táhne se podél sstín starého Trajanova valu, močalovitou to nížinou. Rozloha území je asi 6.000 čtverečních mil a žije tu asi 275.000 lidí.

Nieméně se strategického a politického stanoviska území toto má důležitost, daleko přesahující jeho zemědělské možnosti. Zahrnuje v sobě bránu do ostatního světa, přístav Kustendži, či Constanza. Ten, kdo kontrolovati bude Dobruďzu, bude kontrolovati také bránu do světa. V mocí Bulharska znamenala by ovládnutí západních břehů Černého moře. — Bez přistaviště toho Rumunska by se stalo státem od světa odříznutým, bez naděje na námořní a zahraniční obchod. To je přičina, proč o krajinu tu vede se mezi Bulharskem a Rumunskem spor, který přirostl se opět v průběhu současné války.

Historie Dobruďzi je dosti pestrá, ježto často tu pochodovala vojska v různých válečných dobách. Řekové zřídili tu osady Kallatis a Istros u jezera Razim-

ského. Později náležela k římské provincii Moesia a ve čtvrtém století tvořila zvláštní provincii Scythii. Okolo roku 678 se jí zmocnili Bulharé a od roku 971 do roku 1186 byla pod Byzantinci. V tomto roce opět přešla na Bulhary, v jejichž mocí se udržela až do konce čtrnáctého století, načež přešla pod turecké panství.

Až do rusko-turecké války v letech 1877 až 1878 Dobruďza byla tureckou provincií. Rumunsko tehdy vojensky pomáhalo Rusku a zvláště významemalo se v boji u Plevny. Je přirozeno, že po válce žádalo náhradou Dobruďzu. V smlouvě berlínské učiněno bylo opatření o předání provincie Rumunsku. Za to ale Rusko připravilo Rumunsko o Bessarabii. To Rumunsku nebylo nikterak po chuti, bylo však nuceno podrobiti se osudu, jakkoliv nemilému.

Vzalo za věk i Dobruďzou, ku které poutaly je posvátné tradice. Zde, dle tradice, bydleli Daciané, za jejich potomky Rumuni se považují. Byli podrobeni Trajanem, jehož úspěchy v Dacii byly zaznamenány na Trajanském sloupu v Římě. Dle všech tradic byli lidem statečným a kladli silný odpor římskému dobytí.

Po získání území berlínskou smlouvou, Rumunsko zbudovalo železnici z Kustendže do Bukurešti a provedlo i jiné opravy a zvelebení. Snázilo se využívat území tohoto ku svému prospěchu o nejlépe. Přístav v Kustendži poskytl Rumunsku dvěře do ostatního světa a v důsledku toho mořeplavecký obchod Rumunsku vzrostl v důležitosti. V době, kdy Rumunsko zvelebovalo Dobruďzu, Bulharsko začalo pošilhat po tomto území. Dobruďza byla přičinou toho, že Rumunsko vstoupilo do druhé balkánské války, po jejíž skončení připojilo další pruh půdy k dosavadnímu ohraničení tohoto území, tentokrát na účet Bulharska. Rumunsko tehdy prohlašovalo, že jeho zájem vyžaduje, aby hranice Bulharska posunuty byly o něco dále na jih.

Dobruďza patřila Rumunsku v době, kdy vstoupilo do světové války. Když z ní vystoupilo, připravil mír, Dobruďza byla pod bulharskou kontrolou, podepřenou německými a bulharskými bodáky.

Kdo získal Dobruďzu nyní, kdy Bulharsko vystoupilo z války? — Měla by připadnouti zpět Rumunsku, ale tato země, dle opatření německého míru určitě neví, může-li se k ní hlásiti. A tak po nějakou dobu Dobruďza zůstane "územím bez pána."

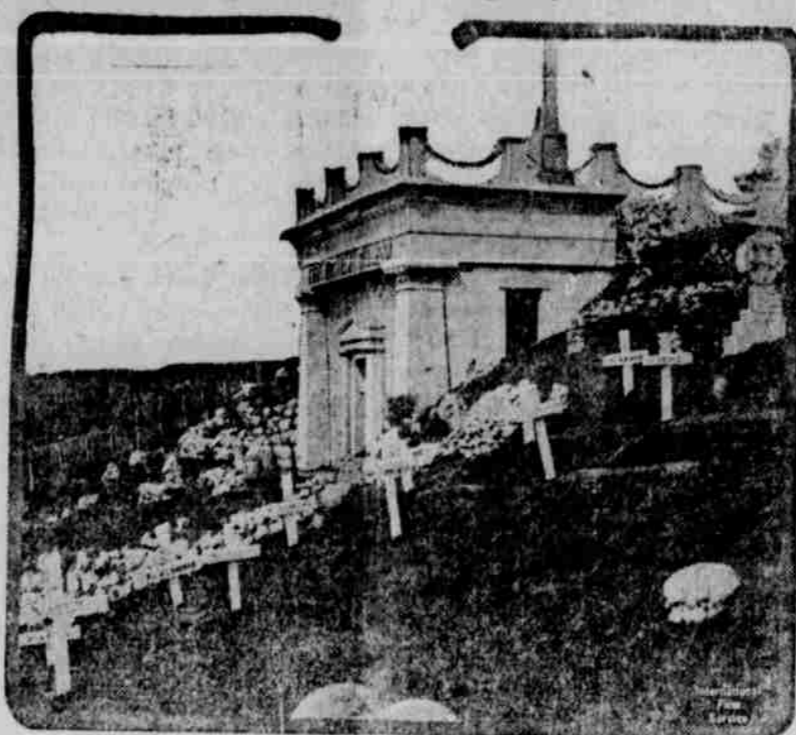
Dobruďza byla bojištěm od římské éry. Po starožitných cestách a průmysky pochodovala vojska dobytých, jež lákaly ráje jihu. Přes jižní část poloostrova Trajan vybudoval proslulý val, jehož sstiny jsou doposud památkou té neklidné doby. Po pustých její stepích Gothové a Slované postupovali na říši Byzantinců a Tataři hrnuli se s nadějí na vzácnou kořist v Caribradě. I kočáci, kteří následovali zástavu proslulého svého vůdce Mazeppy, na čas rozbili tu svoje tábory.

Dobruďza hrála důležitou roli ve všech válkách mezi Rusy a Turky, v roce 1812, v roce 1828, v roce 1854 a opět v letech 1877-1878.

ČESKÉ PENÍZE

ZNAČNÝ zájem v minulých dnech vyvolala zpráva vídeňského korrespondenta časopisu Weser Zeitung, jenž vychází v Brémách, že v českých zemích byly dány do oběhu československé peníze. Zprávy jiných korrespondentů dokonce prohlašovaly, že na nových penězích jsou francouzské a české nápisy. Jedna z těchto mincí měla prý na líci staroslavné Hradčany a na rubu dva sokoly. Němečtí novináři v Čechách od nepaměti slyšeli i trávu růst, nieméně je možné, že nějaké mince československé dány byly do oběhu, jakkoliv možno pochybovati, že na nich byly jiné než výhradně české nápisy. Československé peníze dostanou se do oběhu v zemích českých a na-

K památce chrabrych belgických hrdinů.

Na Seorneliffé Garrison hřbitově v Anglii odhaleno bylo v minulých dnech toto mauzoleum, zbudované na paměť belgických vojáků, kteří padli v boji na obranu své vlasti. Je to jediné mauzoleum tohoto druhu v Anglii.

Slovensku po obnově samostatnosti těchto zemí. Jaký základ bude mít tato česká měna, není doposud známo, jisté však při uvažování o nové měně příslušné autority budou přihlížeti k tomu, aby aspoň jménem zachovala se paměť na dobu starou. V předvečer obnovení české měny bude jisté zajímati čtenáře něco o českých penězích v minulosti.

První známé české peníze jsou denáry (od latinského denarius, desetník) Boleslava I. (935-967). Na jedné straně měly kapli bez obojka a na druhé straně kříž a opis: Praga civitas (Praha město). Jméno vévody nalezá se kolem kříže. Až asi do roku 1050 měly české denáry v průměru osmáct až jedenáct milimetrů, později byly menší, ale za to něho tlustší. Za času krále Přemysla Otakara I. razily se ještě denáry, později pak (1215) tak řečené plecháče (jinak brakteaty od latinského bractea, cetka, plíšek), jako papír tenké peníze stříbrné, ražené jen po jedné straně, tak že na druhé straně vypouklým, je na druhé straně prohloubeno.

Jsou to mince velmi hrubé a neúhledné, které však skorem celé století ostaly v oběhu, ačkoli pro svou křehkost a nepraktičnost valně obilény nebyly. První panovník český, který dobrou stříbrnou minci raziti dal, byl král Václav II. Panovník tento usiloval o zavedení jednotné měny v Čechách, již do té doby nebylo a kde před tím třeba dvakrát do kopa mince se měnila, a povolal z příčiny té do Čech z Florencie (tedy z Itálie) muže v mincovnictví velmi zblbělé a sice Tyna Lombarda, Alfarda a Reinharda. Tito asi roku 1300 počali raziti, vlastně kladivý tepati, první groše české či pražské, z pěkného a čistého stříbra kutnohorského a mimo těch grošů, též i haléře, jimž se také penízky říkalo a jichž šlo na takovýto groš dvanácte.

Tyto pražské groše krále Václava II. byly mince na svůj čas velmi úhlednou a zejména v Německu, ano jinde v cizích zemích nastal po nich velký shon. Z jedné hřivny stříbra (měla 16 lotů po 4 klenčíkách) raženo bylo šedesát čili kopa grošů, v každém groši bylo čtvrt lotu stříbra. — Halíř tehdejší obsahoval tedy čtyřicetý a osmý díl jednoho lotu. Grošům

pražským přezdíval lid brzy jménem "zmrzlík" pro jejich pěknou, ryze bílou barvu. Brzy však a to již po třech letech od první vydání těchto zmrzlíků nariadil král Václav, aby z jedné hřivny stříbra raženy byly 64 groše.

Král Jan Lucemburský, jenž vždy peněz se nedostávalo, dal z jedné hřivny též 64 groše raziti, avšak již s příměsí mědi. Jedna hřivna stříbra měla 768 haléřů. — Kromě těchto haléřů razili též Chebští své haléře, což jim sice král Václav II., když počal svoje groše raziti, nezakázal, avšak ročně odváděti jedno sto liber haléřů. — Těchto chebských haléřů počítáno do pražského groše 36, byly to tedy penízky praskrovné. Jméno haléř vyskytuje se pak často při české minci drobné; známe haléře husitské (v době husitské nebyly raženy groše, nýbrž kutnohorské haléře, jichž se počítalo 14 do českého groše) byly mince "lehkou" (to jest nevalně lehou) a po jedné straně toliko tepané. Největší cena Václavských grošů obnášela by okrouhlým počtem 20 krejcarů, tedy 40 nynějších halířů za kus. Halíř staročeský, kterých bylo do groše dvanáct, měl by tedy ceny 40:12=3.33 haléřů nynějších.

Za Vladislava II. měl groš 7 bílých či 14 malých penízů. Avšak před tím již, jak pověděno, počal se horšiti ráz grošů a toto horšení zrna pokračovalo v té míře, až roku 1470 platil groš pražský či český jen něco přes 10 kr. pozdějších peněz. Kdežto za Václava II. zrna kopových grošů českých bylo 91:1000, bylo za Karla IV. již jen 80:1000 a za Ferdinanda I. dokonce 420:1000. Za Ferdinanda měl bílý groš 6 haléřů a tak zvaný hubáček 9 haléřů. Za Rudolfa II. platila kopa grošů již jen 5 zl. 32 kr. a kopa míšenská pak 2 zl. 46 kr. (polovíčků). Způsobem tím poehopitelnou, kterak z téže hřivny čistého stříbra, ze které r. 1300 ražena kopa (60) grošů pražských, v šestnáctém věku 120 nebo dvě kopy se razily — k prospěchu královské komory.

Za Rudolfa II. zaveden "MALEY GROSS", jehož dva šly na bílý groš. Stalo se tak za příčinou obilbeného tehdy počítání v Čechách na kopy grošů míšenských, které od roku 1460 byly mince do-

volenou. Šedesát těchto malých grošů šlo na kopy míšenskou, která počítána dle nynější hodnoty, platila by asi 3 zl. r. m. Tak jako zavedeny jsou králem Janem Lucemburským r. 1325 dle vzoru podobné mince florenské, tak jsou i tolarý původu českého. Objevíly se poprvé roku 1519, když k jejich ražení Slikové v Jáchymově od sněmu českého povolení dostali. Když po r. 1527 Slikům právo ono odňato, razily se tolarý a jejich dílec i dále v zemské mincovně. Tolar brán za 45 grošů bílých.

Roku 1619 po nastoupení stavovských direktorů vzala staročeská grošová měna a počítání na kopy za své. Tehdy klesla cena grošů nejniže; kopa česká platila pouze 140 a míšenská 70 kr. Na její místo zaveden zcela nový řád mincovní a sice tak řečené číslo krejcarové (drobné peníze s křídlem, od německého Kreuzer, latinsky eruciferi), které již od roku 1559 v Německu panovaly, kde počítal říšský zlatý 60 kr. Říkalo se jim též florin, zkráceno fl. Byla to původně zlatá mince po způsobu florenského dukátu, až konečně i stříbrné mince tak jmenovány byly. Groše, bílé a malé peníze přestaly se vybijet, za to ale razily se nové 48níky, 24níky, 12 a 3-krejcarý a krejcarý jakožto mince hlavní. Tři bílé groše rovnaly se 10 kr. nové měny. Pojmenování groše udrželo se pak jen ve smyslu peníze 3 kr. platiého, jakých šlo 20 na 1 zl.

Když Ferdinand II. dostal se v Čechách opět k panování, byly již říšské finance tak vyčerpany, že mincovní regale v Čechách pronajato roku 1621 zvláštní společností, v jejíž čele jmenuje se Karel z Liechtensteinu, místopředseda království českého, známý Albrecht z Valdštejna, ministr Ferdinandův Jan Oldřich z Eggenberga a j. T. toto nesvědomitá společnost zahájila u nás vybižení tak zvané "dlouhé mince," to jest mince tak zlehčené a špatné (při tolaru ztrácelo se 86 procent, při všech ostatních mincích 87 procent), že během r. 1621 až 1623, kdy se ona společnost kupováním konfiskovaných statků za takovou minci obchovala, nejen obyvatelstvo tohoto království, nýbrž i státní pokladna přišly na mizinu. Následek toho všeho byl, že roku 1623 prohlášen státní bankrot.

Český znak v celém poli byl naposledy vyražen na tolarrech Bedřicha Falckého. Po bělohorské bitvě zavedeny pak tolarý po 120 kr. a jich dílec, které vedle zlatých obíhaly. Leopold I. rozmnožil stávající již mince 15- a 6-kr. a Marie Teresie 30-, 17- a 10-kr. Za ní razily se také naposledy mince, na nichž byl, jak ještě na levantinských tolarrech viděti lze, znak království českého, byt i jenom na prsním štítu říšského orla umístěn.

MĚSTO DOUAI

TĚMĚŘ všechny boje ve velké světové válce odehrávaly a odehrávají se na historické půdě, jsou však jistá místa, jež zvláště stojí v popředí všeobecného zájmu pro svoji velikost, obchodní důležitost anebo náboženský význam. Mezi tuto třídu náleží město Douai, o kterém nyní velmi často dočítáme se ve zprávách z bojišť v severní Francii.

Douai je známo světu jako místo, kde došlo k vytištění první anglické bible, jež je v používání římských katolíků, leč i jinak město toto hrálo důležitou roli v osudech Evropy. Jsme asi dvanáct mil na jih od Lille, stalo se střediskem důležitého těžařského a průmyslového distriktu v severní Francii a jakkoliv není tak známo v obchodním světě jako město sousední, přispívalo značně k rozmnožování národního jmění Francie, než padlo do rukou německých vojáků.

V sedmém století na místě nynějšího Douai stával opevněný hrad známý jako Duacense. Ve středověku patřil hrabatům flanderským. V roce 1384 stal se jeho pánem vévoda Burgundský a v roce 1477 s celým Nizozemím stal se součástí Španěl. V roce 1667 dobyt byl Ludvíkem Šestnáctým a přestoupen byl Francii smlouvou, uzavřenou v Utrechtu v roce 1713.

Římská katolice, vypovězení z Anglie v šestnáctém věku, našli útočiště v Douai a po dva následující věky bylo střediskem jejich činnosti a školství. V roce 1562 španělský král Filip Druhý založil tu universitu, na kterou povolal řadu vynikajících anglických učených té doby. Ve spojení s touto universitou byla proslulá anglická jezovitská kolej, jež založena byla v roce 1568 kardinálem William Allenem, proslulým katolickým exulantem, vypuzeným z Anglie za doby pronásledování katolíků za královny Alžběty. V Douai nalezl nejenom útočiště, ale i půdu připravenou k zřízení kněžské učební školy, odkudž novicové vysíláni byli do Anglie po té, když předsudek proti katolické církvi zde ochabl.

Skotští a irští katolíci stejně měli kolleje ve spojení se slavnou katolickou universitou v Douai a také angličtí Benediktini a Franciskáni měli tu silné zastoupení. Douai hrálo důležitou roli v katolickém světě západní Evropy až do roku 1793, kdy universita byla zrušena po vypuknutí francouzské revoluce z předpojatosti proti řádu Tovaryšstva Ježíšova, či jezuitům.

Douai rozprostírá se uprostřed bažinaté planiny na březích řeky Scarpe, jež protéká městem a opatřuje vodu pro kanály, lemující město na jedné straně. Staré městské valy, zbudované již v patnáctém století, byly z větší míry zrušeny, aby na jich místě mohly býti zřízeny boulevardy a parky, pro které město toto před německou invází bylo proslulým po celé Evropě.

I moderní Douai má jakýsi nádech starobylosti, sesilovaný četnými budovami a chrámy z šestnáctého, sedmáctého a osmáctého století, jež zachovány byly v původním svém stavu. Z chrámů proslulým je hlavně Notre Dame či chrám Matky Boží, jehož stavba zahájena byla v dvanáctém století, pro nádherný svůj oltář ze šestnáctého století, utvořený z dřevěných tabulí, opatřených kresbami Jeana Bellegambea, rodáka z Douai.

Nádherná radnice, pocházející z patnáctého století, byla hlavní budovou města před válkou. Její věž tyčila se vysoko nad ostatní stavby a nepochybně používána byla Němci k pozorování a napotom zničena při bombardování. — Starobylý klášter proslul pro svoji prostornost, bylo jež však v poslední době používáno k jiným účelům. Douai před válkou mělo na 25.000 obyvatel, a bylo neobyčejně čilým obchodním a průmyslovým městem.

Bylo sídlem proslulé banské školy a kromě toho byla tu i škola dělostřelecká a vysoké školy zemědělské a pivovarské. Byla tu značně velká zbrojovka, v níž hotovila se hlavně děla, chemické továrny, sklárny, prádelny, provazárny, jakož i továrny na hospodářské stroje, mýdlo, kožené předměty a velký ekrovár. Město mělo čilý obchod obilím, zemědělskými produkty a stavebním materiálem, výhradně téměř dopravovaným po vodě, stejně jako jiné náklady. Železnice, jež město spojuje s Lille a Cambraiem, používáno bylo hlavně k osobní dopravě.

Za vlády influenzy.

Mezi starými pravidly pro dobu influenzy jedním z nejdůležitějších jest: Striči se zácpy a udržovati vnitřnosti stále v činnosti. Každodenní vyčištění jich zvýší naši odolávací sílu a poskytne nám nejcenější pomoc v zápase s nemocí. Trinerovo Léčivé Hořké Víno jest nejspolehlivějším lékem k tomuto účelu. Jest netoliko bezpečně účinkující, ale i velmi lahodné, a tím právě vyniká nad obvyčejné pročišťující prostředky. Dostane jej v každé lékárně. Cena \$1.10. — Jiné léky, jež byste měli mítí stále doma, jsou Trinerův Mírntel kašle pro nastuzení a kašel (cena 25 a 50c v lékárnách, poštou 35 a 60c), protože z nastuzení může se snadno vyvinouti zápal plic, a Trinerův Liniment (cena 35 a 65 centů v lékárnách, poštou 45 a 75 centů), který skýtá rychlou úlevu při reumatismu, neuralgii, bolení v křížích atd. — Joseph Triner Company, 1333-1343 So. Ashland ave., Chicago, Ill. A mimochoodem řečeno: Kupte ještě více Bondů Svobody! — Advertisement

Voznice k odstraňování kulometných střelen.

Jedna z menších anglických voznic, kterých s velkou výhodou používá se k odstraňování kulometných střelen nepřítelů, kterými Němci snaží se krýti svůj ústup v severní Francii.